

Umumiy o'rta ta'lim maktab o'qituvchilari uchun

QO'LLANMA

Dars rejasi

Mavzu: “Huquqbuzarlik”

Fan: Davlat va huquq asoslari

Dars davomiyligi: 45 daqiqa

Sinf: 8-sinf

Dars maqsadi:

1. O'quvchilarga huquqbuzarlik tushunchasi va uning turlari haqida tushuncha berish.
2. Huquqbuzarlikning belgilari va korrupsiyaviy huquqbuzarliklar haqida ma'lumot berish.
3. Huquqbuzarlikning ijtimoiy xavflilik, huquqqa zidlik, ayblilik va jazoga loyqlik kabi asosiy xususiyatlarini tushuntirish.
4. O'quvchilarga hayotiy vaziyatlar orqali huquqbuzarlikka qanday yondoshish, oqibatlarini tushunishni o'rgatish.

Kutilayotgan natijalar:

1. O'quvchilar huquqbuzarlikning asosiy turlari va belgilari haqida bilishadi.
2. O'quvchilar korrupsiyaviy huquqbuzarliklar, ijtimoiy xavflilik va ayblilik kabi tushunchalarni aniqlashadi.
3. O'quvchilar hayotiy vaziyatlarda huquqbuzarlikka tegishli xulq-atvorni belgilash va unga qarshi munosabat bildirishni o'rganadilar.
4. O'quvchilar huquqbuzarlikka olib keluvchi omillar va ularning oqibatlari haqida tushuncha hosil qiladilar.

Metodlar:

- **Suhbat:** Mavzuga oid bahs-munozaralar va savol-javoblar.

- **Blits-so‘rov:** Faollikni ta‘minlash va bilimlarni tekshirish.
 - **Hayotiy vaziyatlar (keys):** Huquqbuzarlikka doir vaziyatlarni hal qilish va o‘rganish.
 - **Hikoya:** Huquqbuzarlik va korrupsiyaga oid hayotiy misollar va hikoyalar.
 - **Bilimlarni mustahkamlash:** Turli faol metodlar bilan olingan bilimlarni mustahkamlash.
-

Foydalanadigan materiallar:

- **Taqdimot:** Huquqbuzarlik turlari, belgilari va korrupsiyaviy huquqbuzarliklarga oid slaydlar.
 - **Kartochkalar:** Huquqbuzarlik turlari va vaziyatlarga oid savollar.
 - **Rasmlar:** Huquqbuzarlikka olib keluvchi omillar va oqibatlariga oid tasvirlar.
-

Dars qismlari:

1. Darsga kirish (5 daqiqa)

- **O‘qituvchi:**
 - "Huquqbuzarlik — bu davlat qonunlariga, huquqlariga va majburiyatlarga zid bo‘lgan harakat yoki harakatsizlikdir. Bugungi darsda biz huquqbuzarlikning turlari, belgilarini va unga olib keluvchi omillarni o‘rganamiz."
 - "Huquqbuzarlik qanday oqibatlariga olib kelishi mumkin?"

2. Mavzuni tushuntirish (10 daqiqa)

- **Huquqbuzarlik va korrupsiyaviy huquqbuzarliklar:**
 - **Ta‘rif:** "Huquqbuzarlik — bu qonunga zid bo‘lgan harakat yoki faoliyat. Ya‘ni, inson qonunlar va me‘yorlarga xilof ish tutishi, boshqa insonlarning huquqlarini buzishi yoki jamiyatning huquqiy normalariga rioya qilmasligi huquqbuzarlik hisoblanadi. Korrupsiyaviy huquqbuzarlik — bu davlat ishi va resurslaridan shaxsiy manfaatlar uchun foydalanish, ya‘ni pora berish, pora olish."
 - **Misol:** "Korrupsiyaviy huquqbuzarlik — bu davlat mansabdor shaxsining pora bilan o‘z vazifalarini bajarishi."
 - **Savol:** "Huquqbuzarlikning qaysi turlari korrupsiyaviy bo‘lishi mumkin?"

3. Huquqbuzarlikning belgilari (10 daqiqa)

- **Huquqbuzarlik belgilarini tushuntirish:**

- **Ta'rif:** "Huquqbuzarlikning asosiy belgilari: ijtimoiy xavflilik (jamiyatga zarar yetkazish), huquqqa zidlik (qonunlarga zid harakat), ayblilik (kishining har qanday harakati yoki harakatsizligi bilan qonun buzilishi), jazoga loyqlik (qonun buzilishiga muvofiq jazo belgilanadi)."

- **Misol:** "Pora berish jamiyatga zarar keltirib, qonunga zid bo'lgan va ayblilikni ko'rsatadi."

- **Savollar:** "Huquqbuzarlikning qaysi belgisi jamiyat uchun eng xavfli?"

4. Huquqbuzarlik turlari (10 daqiqa)

- **Huquqbuzarlik turlari:**

- **T**

a
,

r

i

- **Korrupsiyaviy huquqbuzarlik:** Bu toifadagi huquqbuzarlik fuqoridagi huquqbuzarlik turlarini o'zida jamlaydi. Korrupsiyaviy huquqbuzarlik — bu davlat organlari, davlat xizmatchilarining yoki boshqa mansabdor shaxslarning o'z vazifalarini bajarishda o'zlarining manfaatlarini yoki boshqalarning manfaatlarini o'z shaxsiy manfaatlariga xizmat qilish maqsadida huquqbuzarlikning bir qancha turlarini o'z ichiga olgan tushuncha. Qiziqishlar davlat manfaatlarini o'z boshqarishda shaxsiy manfaatlarini olishga jirioydir, ma'muriy huquqbuzarliklar, fuqarolik huquqbuzarliklari va iqtisodiyotga Savollar: Sizning fikringizda qaysi turdagi huquqbuzarlik jamiyat uchun eng xavfli?"

5. Hayotiy vaziyatlar (Keys) (10 daqiqa)

- **Keys 1:**

- **Holat:** "Sarvar 15 yoshdagi o'quvchi, maktabdagi "Eng yaxshi insholar" tanlovida ishtirok etmoqchi. Tanlovga qatnashish uchun maktab rahbariyatidan ruxsat olish kerak. Sarvarning tanlovda g'alaba qilish uchun omillari yo'q, shuning uchun u maktab rahbaridan, "tanlovda g'alaba qilish uchun qanday yo'l tutishim mumkin?" deb so'raydi. Maktab rahbari Sarvarga g'alaba uchun pul yoki boshqa qimmatli buyumlar berishi yoki shaxsiy xizmat ko'rsatishi kerakligini aytadi."

- **Savollar:** "Bu vaziyatda qanday to'g'ri qaror qabul qilish mumkin? Bu huquqbuzarlik turiga qaysi turiga kiradi?"

7. Blits-so'rov (3 daqiqa)

- **Savollar:**

1. Huquqbuzarlikning belgilari nimalardan iborat?
 2. Qanday huquqbuzarlik turlari bor?
 3. Korrupsiyaviy huquqbuzarliklarning oqibatlari qanday bo‘lishi mumkin?
 4. Ijtimoiy xavflilikning huquqbuzarlikka qanday ta’siri bor?
-

Dars yakunlari (2 daqiqa)

- **Xulosa:**

- "Huquqbuzarlik jamiyat va davlatdagi barqarorlikka tahdid soladi. Har birimizning mas’uliyatimiz — huquq va qonunlarga rioya qilish, ayniqsa korrupsiyaga yo‘l qo‘ymaslik. Buning uchun har birimiz jamiyatning ma’naviy barqarorligiga hissa qo‘shishimiz kerak."
